

Keramiste

Carola Zee

DOOR ERIC MULLER

...balancerend tussen kunst en productie

Toen de Rhoonse keramiste Carola Zee (35) in 2007 voor het eerst naar het pottenbakkersdorp Jingdezhen in China afreisde om daar het oude ambacht van het Chinese porselein te leren, was deze reis nog relatief 'veilig'. Ze verbleef in een onderkomen van 'Artists in Residence', kreeg een dak boven haar hoofd en een atelier om in te werken en alle bureaucratische zaken werden haar uit handen genomen. Tegenwoordig verblijft Carola vijf maanden per jaar in dit 'walhalla van het pottenbakkersambacht' en regelt ze alles zelf. In haar eigen studio voelt ze zich thuis en ze heeft inmiddels veel vrienden en kennissen uit het vak met allemaal dezelfde passie: keramiek.

Glans ontmoet Carola in haar atelier aan de Dorpsdijk in Rhoon, in de voormalige praktijkruimte van Aqua Mare, de huidkliniek van haar ouders. In dit mooie, ouderlijke huis heeft

ze haar atelier en expositieruimte ingericht, een frisse, heldere werkplek die vol staat met kopjes, vazen en schalen met een duidelijke signatuur van de maakster. Carola is net terug uit Canada, waar ze drie maanden op uitnodiging aan het werk was.

Je komt net terug uit Canada?

"Ja, ik was daar uitgenodigd door een school. Ik werkte in een ruimte naast het

klaslokaal, zodat de studenten konden zien hoe een kunstenaar in het echt te werk gaat. Ik was in China een Canadese docent tegengekomen en zodoende werd ik hiervoor gevraagd. Erg leuk, want omdat alles werd betaald, had ik ook mogelijkheden en tijd om zelf wat research te doen. Een leuke en leerzame tijd."

Je hebt een duidelijke passie voor keramiek, waar komt dat vandaan?

"Na mijn middelbare school ben ik, in 1993, naar de Willem de Kooning Academie in Rotterdam gegaan voor een studie interieurarchitectuur, maar toen ik merkte dat ik op maquettes moest afstuderen, ben ik geschicht naar beeldhouwen - ik wilde

lever het echte werk - en heb de opleiding beëindigd met 3D-computeranimatie. Ik werkte vanaf 2000 als game-designer en later als grafisch ontwerper bij verschillende bureaus en hield me vooral bezig met het ontwerpen van websites, huisstijlen en software-interfaces.

Toen ik 29 was, besloot ik mijn baan op te zeggen. Ik was inmiddels begonnen met een cursus pottenbakken en merkte dat ik mijn baan weliswaar nog wel leuk vond, maar dat mijn passie op een ander terrein lag."

Was dat niet riskant?

"Op zich misschien wel, maar voor mij was het niet erg, want ik had geen hypo-

FOTOGRAFIE
ANNETT HOLLAND
WWW.HOLLAND-FOTOSTUDIO.NL
VISAGIE/HAAR/STYLING
INKA HOUTZAGER
WWW.INKA-HOUTZAGER.NL
KLEDING
IVY WOMENSWEAR
BERGSCHEHOEK

theek, kinderen of gezin en kon dus puur voor mezelf kiezen. Ik was door mijn baan in een paniekgevoel terechtgekomen, want ik heb mijn hele leven gezegd: 'ik moet er in ieder geval voor zorgen dat ik voor mijn 30e echt doe wat ik wil'. Inmiddels was ik 29 en ik besloot me niet meer te laten leiden door angsten om dan vervolgens geen beslissing te durven nemen. Het ergste wat me kon overkomen, was dat ik weer even bij mijn ouders in moest trekken, maar dat vond ik juist helemaal niet erg."

Hoe wist je dat je hart bij keramiek lag en niet bij andere kunstvormen?

"Door die cursus pottenbakken, was ik eigenlijk meteen verkocht. Dat was wat ik wilde doen. Vooral het creëren dat bij keramiek zo belangrijk is, trok me erg aan. Ik wilde iets leren waarbij ik bezig was met creatie en niet zozeer met resultaten. Natuurlijk is het eindproduct ook belangrijk, ik moet er tenslotte ook van leven, maar als kunstenaar vind ik het hele proces naar het eindresultaat toe veel interessanter."

Leg eens uit...

"In het keramiekproces zitten veel dingen die je niet helemaal 100% kunt controleren of in de hand hebt. Zo ben je uren bezig om iets zo perfect mogelijk 'af te draaien' en als het dan uiteindelijk uit de oven komt, kan het alsnog gescheurd of vervormd zijn. Dan moet je inventief zijn en hiervoor oplossingen bedenken. Ik had bijvoorbeeld een ronde lamp die steeds ovaal uit de oven kwam. Toen heb ik ronde schijven laten maken die er perfect inpassen en er ook weer uitkonden, zodat de lamp in de oven niet meer ovaal kon trekken. Werken met klei maakt je heel creatief, je moet voortdurend oplossingen bedenken of dingen anders doen dan je gepland had. Dat proces vind ik mooi."

Waarom koos je ervoor om naar China te gaan?

"In China kun je het echte ambacht leren. Ik ben er in 2007 voor het eerst heengegaan en nu ben ik er gemiddeld vijf maanden per jaar. Het ambachtenschap ligt er voor het oprapen, maar helaas zien zij het zelf veel minder als kunde en meer als productiewerk. Er wordt dan ook keihard gewerkt. Ook ikzelf ben er van 's ochtends acht tot 's avonds elf uur in de weer, maar ik vind het heerlijk. Ik zit in mijn eigen studio en voel me daar prettig. Alles in deze stad draait om keramiek, ik ontmoet er heel veel mensen uit hetzelfde vak die van over de

hele wereld naar de stad toe komen reizen om met de porseleinen klei te komen werken. We hebben veel lol in ons werk en we praten de hele dag over klei. Echte kleifanaten zijn we.”

Hoe gaan de Chinezen om met al die buitenlanders, die hun stad elk jaar overspoelen?

“Ieder jaar reizen er steeds meer buitenlanders naar Jingdezhen, dus de mensen daar raken er steeds meer aan gewend. In vergelijking met Shanghai is het een kleine stad, maar het heeft meer inwoners dan Rotterdam. Toen ik er in 2007 voor het eerst kwam, was ik nogal een bijzonderheid, geloof ik. De mensen liepen nog weleens tegen een lantaarnpaal op omdat ze mij nastaarden, maar dat komt nu niet meer voor. Ook merk ik dat steeds meer mensen proberen Engels met me te praten. Vooral de jongeren in de stad beheersen het steeds beter en ik werk dan ook veel samen met studenten.”

Je was nog geen 30, zegde je baan op, begon in 2007 voor jezelf en reisde vervolgens meteen naar China. Ben je in het dagelijks leven altijd zo strijdvaardig?

“Voordat ik met keramiek in aanraking was gekomen, wist ik eigenlijk nooit helemaal wat ik echt wilde. Daarom was het op zich geen moeilijke keuze. Als je je realiseert dat je meer te winnen hebt dan te verliezen, dan valt alles wel mee. Door te kiezen voor mijn passie realiseerde ik me dat de vrijheid om mijn eigen ding te doen, belangrijker voor mij was dan geld en luxe. Teveel waarde hechten aan materiële zaken in het leven kunnen je juist belemmeren in je vrijheid, omdat je dan bang bent te verliezen wat je hebt. Dat heb ik allemaal van me afgezet.”

De meeste mensen kiezen op die leeftijd voor een gezin...

“Bij mij is het in ieder geval niet zo gelopen. Ik ben natuurlijk wel op zoek naar een bepaalde basis en veiligheid, maar die vind ik ook bij vrienden en familie. Mijn werk gaat voor en daar voel ik me goed bij. Kinderen? Het komt zoals het komt en daar moet je vertrouwen in hebben. Voor mij is een goede relatie het belangrijkste, daarna ga ik pas aan kinderen denken.”

Zit het pottenbakken in je familie?

“Nee, dat niet, maar kunst zit wel in mijn genen. De ouders van mijn vader hadden hier een jutefabriek, dus daar heb ik het denk ik niet van, maar mijn opa van mijn moeders kant heeft kunstacademie gedaan en mijn oma maakte zelf kleding en gaf pianoles. Uiteindelijk heeft mijn opa niets met de kunst gedaan, want er viel destijds geen droog brood mee te verdienen. Hij heeft toen een opleiding voor drogist gevolgd en ze zijn een drogisterij begonnen. Mijn ouders hebben Aqua Mare opgericht, een huidverzorgingskliniek en mijn moeder is huidtherapeute. Mijn atelier in Rhooen is hun oude praktijkruimte. Maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan: ook mijn moeder maakt mooie etsen en neemt tegenwoordig boetseerlessen. We delen nu samen de atelierruimte. Mijn zus Francisca heeft de kunstacademie gedaan en heeft een eigen bedrijf in cross-media concepten. Ze is ook VJ en maakt videoproducties. Onlangs heeft ze me gefilmd in China en heb ik daaraan een mooie film overgehouden.”

Was je al jong met kunst bezig?

“Ik was al vroeg bezig met knutselen, tekenen en schilderen. Zo heb ik weleens sieraden gemaakt van de lp's van mijn ouders, door ze in stukken te knippen en boven een kaars te vervormen. Waren ze

niet echt blij mee, haha. Maar inmiddels heb ik ze wel weer voor hen teruggekocht, hoor. Ja, creativiteit zat er al vroeg in.”

Ben je veranderd door China?

“Door helemaal voor mijn passie te gaan en mijn eigen studio op te zetten in China, heb ik een vrijheid gecreëerd voor mijzelf, die mij een heel sterk en onafhankelijk gevoel geeft. Dat neem je wel mee als je weer in Nederland bent. Ik voel me ook hier vrijer en onafhankelijker en maak makkelijker keuzes. Natuurlijk heb ik ook nog steeds wel angsten en zorgen, maar die gaan voornamelijk over het kunnen betalen van rekeningen en de marketing en sales van mijn keramiek. Ik hecht niet zoveel waarde aan materiële zaken, een gezond innerlijk is voor mij belangrijker dan een mooie buitenkant.”

Toch heb je vroeger ook wel modellenwerk gedaan. Ben je ijdel?

“Op een bepaalde manier toch wel. Ik vind het fantastisch om in een blad te staan, zoals nu in Glans, maar voor mij is het belangrijker dat ik mijn verhaal en ervaringen kan delen. Zonder verhaal over mijn werk zou ik geen model hoeven te zijn.”

Waar ben je het meest trots op?

“Op de vrijheid die ik door mijn werk heb gecreëerd. Dat ik me over mijn angsten heen heb gezet, dat ticket heb gekocht en mijn dromen aan het waarmaken ben.”

Ben je vrienden kwijtgeraakt door je veelvuldige afwezigheid?

“Mensen komen en gaan in je leven. Maar ik heb een aantal goede jeugdvrienden, die trouwens ook mijn werk kopen, dus dat is erg leuk. Ze steunen en begrijpen me en

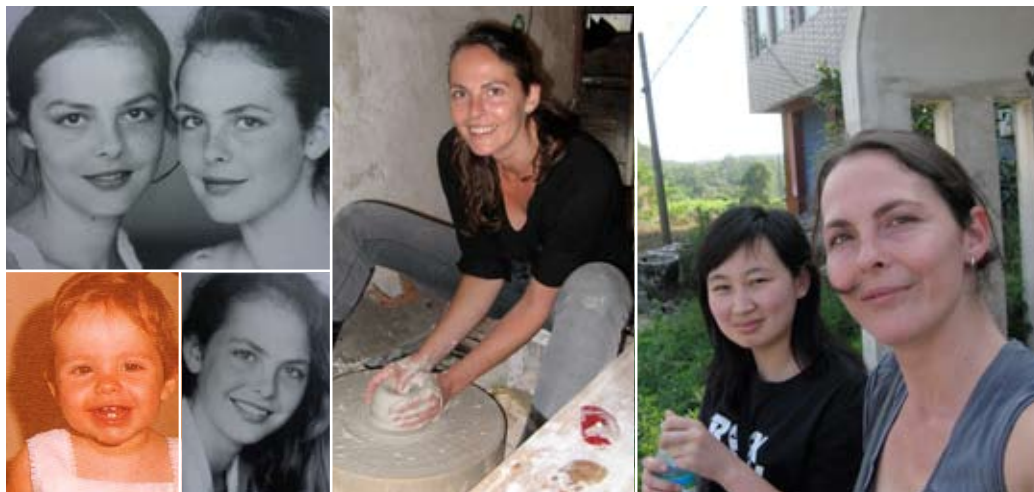
FOTO'S V.L.N.R.

Carola (r) en haar zus, 14 jaar oud.

Carola als baby

Carola aan het werk in China

Carola en haar assistente in China

FOTO'S V.L.N.R.

Carola's studio in Rhooen

Carola's studio in China

Divers werk van Carola

ze willen allemaal graag nog een keer in China langskomen. Daarnaast ontmoet ik in China weer een hele hoop nieuwe mensen waar ik een band mee opbouw en die ik moet missen als ik weer naar Nederland terug ga.”

Voor de Chinezen betekent keramiek maken gewoon productie. Is dat niet frustrerend voor een kunstenaar?

“Voor velen van hen is het inderdaad productiewerk, deels komt dat nog voort uit hun cultuur en het communisme. De mallenmaker bijvoorbeeld, heeft ooit als kapper gewerkt, maar ten tijde van Mao, ongeveer dertig jaar geleden, is hij gedwongen overgeplaatst om mallen te maken van propagandabeelden op de plek waar hij nu nog steeds werkt. Hij vindt het werk nog steeds stoffig en vies maar is nu te oud om nog iets nieuws te gaan doen. Het maakt mij extra bewust van de vrijheid die ik heb, dat ik mijn eigen keuzes mag en kan maken. Een ander groot verschil is ook dat wij in het westen zelf alle onderdelen van het productieproces van keramiek beheersen. In China is dat anders, zij kunnen elk maar één of, bij uitzondering, twee specifieke onderdelen van het hele proces uitvoeren. Voor elk deel heb je dus een andere persoon nodig. Zo heb je een mallenmaker, een draaier, een afdraaier, een schilder, een glazuurder, een ovenmeester en een drager. Om met al deze mensen te kunnen communiceren, heb ik een tolk die me daarbij assisteert. Daarnaast gaat het soms gewoon sneller om het werk zelf te doen, omdat ik wel alle processen beheers. Het zijn dan wel kleine oplages, maar dat houdt mijn werk uniek.”

Ben je perfectionistisch?

“Ja, behoorlijk. Daarom ben ik ook zo weg van Chinees porselein. Als je hier een

heel goede keramist bent, dan is dat nog geen garantie dat je het in China ook kunt. Integendeel, er komen daar hele grote namen, maar ze beginnen allemaal weer op niveau nul. Dat komt omdat de klei daar heel anders is dan ze gewend zijn, het is veel plastischer en het scheurt makkelijk als je twee delen aan elkaar probeert te plakken. In de oven is het net kauwgom, het valt om en vervormt en het is dus heel lastig om mee te werken.”

Waarom vind je die klei dan toch zo fijn?

“Als je het eenmaal onder de knie hebt en je weet er mee te werken, is het super-klei. Het heeft een hele mooie kwaliteit. Chinees porselein wordt gemaakt van kaolin, een gesteente uit de bergen. Dit resulteert in een grijzig wit porselein, dat op een heel hoge temperatuur kan worden gebakken. Daardoor is de scherf erg dicht en zit de glazuur er zeer vast op. Zo krijgt het zijn unieke, doorschijnende uiterlijk. Tegenwoordig werken ze meer met een klei uit Taiwan, de zogenaamde 'super white clay'. Tja, dat is wat ze in het westen willen, echt wit porselein.”

Het staat hier vol met kleurrijke kopjes, vazen, schalen en lampen. Komt dat allemaal uit China?

“Ja, ik verscheep mijn spullen vanuit China naar Nederland om het hier te verkopen. Ik heb weleens huilend een krat in staan pakken, omdat het totaal anders was geworden dan ik voor ogen had. Je hebt wekenlang keihard gewerkt en dan is het

na het bakken net niet helemaal goed gegaan. Gelukkig duurt het ongeveer een maand voordat de krat binnenkomt en tegen die tijd kijk ik weer met een frisse blik naar mijn werk en zie ik dat het allemaal nog wel meevalt. De keren dat het wel werkt - en geloof me, dat is een uitgebreid leerproces - is het echt fantastisch om die ovendeur open te maken en de resultaten te zien.”

Je bent zeven maanden per jaar in Nederland, werk je dan niet?

“Ik draai soms weleens wat, maar over het algemeen besteed ik mijn tijd hier vooral aan de pr en sales, ik moet mijn werk

natuurlijk ook verkopen. Ik sta op beurzen en verzorg exposities en geef daarnaast interviews aan diverse bladen, zoals aan Ariadne At Home en nu ook aan Glans magazine. Ik ben daarnaast ook nog steeds werkzaam als freelance grafisch ontwerper en als ik hier ben, ga ik altijd op zoek naar nieuwe grafische klussen. Het voordeel van dit werk is dat je het, in dit inter-

nettijdperk, overal ter wereld kunt doen. Ik zit dan ook vaak in mijn studio in China, tussen mijn kopjes en schaaltes, op mijn laptop grafisch werk te doen. Mijn opdrachtgevers vinden het geen enkel probleem dat ik dit vanuit China doe. Een groot voordeel van internet.”

Ben je een internetmens?

“Ja, zonder internet ben ik nergens. Niet alleen voor mijn grafisch werk heb ik het nodig, het is tevens ook een onuitputtelijke bron om inspiratie uit op te doen voor

mijn ontwerpen. Als ik een idee heb, dan google ik op bepaalde woorden of termen die met mijn idee te maken hebben. De beelden die mij aanspreken, sla ik op in een mapje 'inspiratie' op mijn desktop. Verder zit ik natuurlijk ook op Facebook zodat ik met mijn vrienden in contact kan blijven als ik gewoon hier of in het buitenland verblijf. Helaas kan dat in China op dit moment niet, de overheid daar heeft sites zoals Facebook, Hyves, Blogspot en Google geblokkeerd. Maar via skype kan ik daar toch nog met thuis in contact blijven."

Je hebt leren pottenbakken in Nederland en het traditionele ambacht verder in China geperfectioneerd, wat ongetwijfeld invloed heeft dat op je stijl. Waaraan herken je een 'Carola Zee'?

"Dat vind ik zelf heel moeilijk om te zeggen, maar ik merk wel dat men mijn werk herkent. Dus er zit toch een bepaalde lijn in die bij mijn stijl hoort. Daarnaast maak ik veel gebruik van grafische patronen ter decoratie van mijn werk en wil ik mijn producten een ziel meegeven. Daarom zoek ik ook steeds minder vaak de strakke designkant op in mijn ontwerpen. Voor mij hoeft het allemaal niet zo strak en perfect te zijn, je mag best zien dat iets handgemaakt is."

Waar kunnen we je werk kopen?

"Ik heb een paar verkooppunten in Rotterdam, zoals Depot Rotterdam en daarnaast verkoop ik ook op beurzen. Binnenkort heb ik mijn eigen webshop en verder ontvang ik ook klanten op afspraak in mijn atelier. Het is voor mij relatief makkelijk om, naast mijn vrije werk, ook objecten in opdracht te maken. Zo heb ik voor een aantal klanten hele grote, handge-

draaide, gemberpotten gemaakt. Ook in China beschik ik inmiddels over een vaste klantenkring en ik heb verkooppunten in Beijing en Shanghai. En vorig jaar nog maakte ik voor het vijf sterren Peninsula Hotel in Shanghai enkele unieke objecten voor in de suites."

Wat zijn de minder leuke dingen aan je werk?

"De sales, dat voelt voor mij echt als werk. Het is daarnaast lastig om alles alleen te moeten doen. Productie kan ook weleens vervelend zijn als je bijvoorbeeld voor een beurs een hoeveelheid werk af moet hebben en dat je dan voornamelijk productie aan het draaien bent. Dan sta ik hier in mijn studio tot diep in de nacht te werken."

Heb je weleens heimwee als je in China bent?

"Toen ik er in 2007 voor het eerst naartoe ging, was het wat onwennig. Een andere cultuur, taalbarrière, noem maar op. Maar de tweede keer voelde het al alsof ik thuiskwam. Dat komt ook door mijn studio, dat is echt mijn eigen plekje daar, mijn 'safe haven' waar ik heerlijk kan creëren. Ik betaal er 140 euro per maand voor en ben er gemiddeld vijf maanden per jaar. De rest van het jaar is er niemand en wordt het dus niet gebruikt"

Je bent inmiddels een echte China-kenner?

"Nou, nee, niet echt. Ik maak maar weinig uitstapjes. Ik ken Shanghai inmiddels goed, maar ben daar altijd maar een paar dagen. Ik reis meestal meteen door naar Jingdezhen. Als ik wat meer geld en tijd heb, wil ik natuurlijk nog graag naar andere delen van China reizen, maar voorlopig gaat al mijn tijd en geld naar mijn productie. Kleine uitstapjes maak ik wel, maar een uitgebreide vakantie komt later nog wel een keer."

Wat is je doel in het leven?

"Ik haal voldoening uit mooie dingen maken en uit het plezier dat mensen mijn werk kopen en mooi vinden."

“Niet alleen voor mijn grafisch werk heb ik internet nodig, het is tevens ook een onuitputtelijke bron om inspiratie uit op te doen voor mijn ontwerpen”

Erkenning is ook belangrijk voor me, want je bent toch vaak eenzaam met alleen je eigen ideeën. Verder wil ik gewoon genieten van alles wat ik doe en wil ik blijven reizen, want dat is ook een ontdekkingsreis naar mezelf. Je krijgt zo meer het gevoel dat je onderdeel bent van de aarde en dat is mooi."

Krijg je weleens slechte kritieken?

"Ja, van mezelf. Mijn werk is heel persoonlijk en ik zie al snel dingen die niet helemaal zijn zoals ik bedoeld had. Een ander roept dan al gauw: 'wat zeur je nou...'. Daarom vind ik het salesgedeelte en de pr ook zo moeilijk. Ik zou eigenlijk een zakelijk partner of agent moeten hebben."

Vind je het als kunstenaar niet jammer dat je er ook van moet leven?

Lachend: "Nee hoor, maar wat meer geld zou wel handig zijn. Ach, ik heb de onweerstaanbare behoefte

om steeds iets nieuws te willen creëren, daar investeer ik in, ondanks dat ik niet weet of ik het wel of niet ga verkopen. Eigenlijk wil ik ook niet meedoen met de hele consumptiemaatschappij en dan denk ik weleens: 'ik koop een huis in Frankrijk en ga daar mijn eigen eten verbouwen en verder lekker de hele dag met keramiek bezig zijn'. Maar dat zou me uiteindelijk ook geen voldoening geven, ik wil mijn werk namelijk graag kunnen delen met anderen."

Carola Zee mag dan balanceren tussen kunst en productie, het belemmert haar niet om veel mooie dingen te maken. Haar werk straalt een sierlijke en pure kracht uit, die onmiskenbaar het stempel van de kunstenaars vormen. Chinees porselein onder de rook van Rotterdam, het is haalbaar.

Carola's favorieten
Film: Delicatessen (1991)
Acteur/actrice: Johnny Depp
Eten: Italiaans
Restaurant: La Pizza, in Rotterdam
Stad: Rio de Janeiro
Land: China
Muziek: Adèle, Ane Brun
Auteur/boek: Simon Winchester: Bomb, Book and Compass (The Man who Loved China)